
ОПТИМАЛЬНА ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ: ПРЕЗИДЕНТСЬКО-ПАРЛАМЕНТСЬКА ЧИ ПАРЛАМЕНТСЬКО- ПРЕЗИДЕНТСЬКА

Левіцька Лідія Василівна,

студентка 2 курсу

*Національної юридичної академії України
імені Ярослава Мудрого*

Все більше країн у світі схиляються до демократії, яка є втіленням багатовікової мрії людства про забезпечення в суспільстві для кожної людини справжньої свободи і рівних прав у економічній, соціальній сферах, досягнення політичних компромісів, і тому цікавість до альтернативних конституційних форм і структур збільшується і виходить на новий рівень. Цей рівень неоднаковий у різних країн. Географічне і геополітичне положення, вплив економічних, соціальних, політичних, культурних, історичних сфер – основні фактори, які безпосередньо впливають на державотворення кожної країни.

Ця робота присвячена формам правління не випадково, адже, я переконана, правильно вибрана форма державного правління – головна запорука стабільності і політичного процвітання в суспільстві.

Метою даної роботи є аналіз президентсько-парламентської та парламентсько-президентської форми правління і встановлення найкращого зразка для України.

Досягнення цієї мети обумовлює розв'язання низки питань, зокрема:

- 1) дослідити порівняння парламентської і президентської систем. Переваги та недоліки. Стиль президентської і парламентської політики;
- 2) пересвідчитись, що парламентаризм виступає як запорука гнучкості, а президентська система – застигlostі політичного процесу;
- 3) розкрити президентський устрій найстабільнішої демократії світу – США;
- 4) сутність політичних партій як вісників розвитку національної свідомості кожного народу. Демократизація державної влади за рахунок політичних партій;
- 5) проаналізувати класифікацію різновидів змішаної форми республіки, особливості президентсько-парламентської та парламентсько-президентської форми;
- 6) знайти найоптимальнішу форму правління для України.

Слід зауважити, що залишається все менше «чистих» президентських або парламентських республік. Отже, можна зробити висновок, згідно з яким деякі позитивні їх елементи синтезуються в рамках моделі змішаної форми державного правління. З погляду М. Дюверже, «... вона становить синтез декількох форм правління: узагальнює історичний досвід французького бонапартизму, американського президентіалізму і британської концепції сильного прем'єр-міністра».

Процес запозичення французького досвіду відбувається з кінця ХХ ст., характеризуючись тенденцією до конституціоналізації змішаної форми державного правління. Сьогодні вчені до числа змішаних республік (президентсько-парламентських і парламентсько-президентських) відносять досить багато держав. Зокрема, до змішаних республік відносять такі країни: Україна, Росія, Португалія, Словаччина, Болгарія, Литва, Македонія, Польща, Словенія, Румунія. У літературі також зустрічається точка зору, що Ірландія й Ісландія, які функціонують в основному,

як парламентські, також мають окремі елементи, характерні для республік зі змішаною формою державного правління. Усе частіше, – зазначає з цього приводу відомий російський державознавець В. Є. Чиркін, – у конституціях пріоритет надається змішаній формі правління – напівпрезидентській, напівпарламентській республіці. Саме таку форму обрала, не лише Україна, а й більшість нових постсоціалістичних держав.

У змішаній республіці виникає менша можливість узурпації державної влади. Справедливим є твердження В. Є. Протасової, я звертаю увагу, що класифікація різновидів змішаної республіки ґрунтується на відповідних моделях поділу державної влади й системи стримувань та противаг, у яких визначальним є компетенційні взаємозв'язки в такому державному трикутнику, як парламент-уряд-президент. Мені здається, що сутність системи стримувань та противаг проявляється в їх призначенні, а саме у спрямованості на упорядкуванні відносин між гілками влади, що ефективно сприяє розвитку справді правової держави.

Раціонально поєднуючи президентські і парламентські елементи, організація державної влади в парламентсько-президентській Україні здатна здійснювати ефективніше державне правління, що забезпечується:

- стабільністю державної влади, яка, з одного боку, зберігає за президентом значні владні повноваження, а з другого – зумовлює появу істотних важелів впливу на уряд з боку парламенту;

- гнучкістю державної влади. Мається на увазі, що парламент має право на усунення в будь-який час прем'єр-міністра та уряду, що створює можливість своєчасного коригування політичного курсу, а отже, зменшувати небезпеку конфліктів між виконавчою владою і парламентом. А оскільки, президент має право розпускати парламент і призначати нові вибори це стає міцним бар'єром для виникнення частих урядових і парламентських непорозумінь.

Слід зазначити, що для президентсько-парламентської форми правління властива зростаюча роль персонального фактора, поряд із зниженням ролі інституціональних факторів. Мені здається, що саме така форма правління не має достатньо гарантій проти президентського всевладдя, а також не пристосована до посилення виконавчої влади, внаслідок чого виникає певна криза авторитаризму і узурпації державної влади.

Отже, злагоджені механізми взаємодії інститутів влади за парламентсько-президентської республіки сприяють консолідації держави, що особливо актуально в умовах відсутності досвіду тривалого парламентського правління, адже недостатність сформованих партійних структур, сталой партійної системи може призводити до відсутності реальних політичних перетворень у суспільстві.

На мою думку, конституційна реформа в Україні має прогресивний характер, адже вона спрямована, перш за все, на:

- посилення парламентарних засад;
- подальшу демократизацію державної влади;
- сприяння ефективної системи її поділу;
- удосконалення механізмів її стримувань і противаг між гілками влади;
- означення ролі політичних партій, як постійного фактору впливу на механізм здійснення державної влади.

Науковий керівник – Несеренко О.В., кандидат юридичних наук, викладач кафедри конституційного права НЮАУ імені Ярослава Мудрого